

Výtlačok č.

SMERNICA K PREVENCII A RIEŠENIU ŠIKANOVANIA ŽIAKOV

Vnútorný predpis číslo:	VP č. 003/2024
Účel predpisu:	Stanoviť pravidlá prevencie a riešenia šikanovania a kyberšikanovania v Spojenej škole, J. Kráľa 39, Zlaté Moravce
Názov a sídlo organizácie:	Spojená škola, J. Kráľa 39, 953 01 Zlaté Moravce
Prerokoval:	Pedagogická rada
Dátum schválenia:	15. apríla 2024
Dátum účinnosti:	15. apríla 2024
Oblasť platnosti:	Smernica je záväzná pre všetkých zamestnancov Spojenej školy, Zlaté Moravce
Počet strán:	11
Počet príloh:	1
Vzťah k už vydaným vnútorným predpisom:	Tento vnútorný predpis nahrádza vnútorný predpis VP č. 004/2018
Gestorský útvar:	riaditeľstvo školy
Schválil:	Mgr. Lucia Farkašová riaditeľka školy

Riaditeľka **Spojenej školy, J. Kráľa 39, Zlaté Moravce, s organizačnými zložkami Špeciálna materská škola, Špeciálna základná škola**, v súlade s pracovným poriadkom a školským poriadkom vydáva smernicu, ktorej účelom je stanoviť pravidlá prevencie a riešenia šikanovania a kyberšikanovania v škole. Smernica o prevencii a riešení šikanovania a kyberšikanovania je interný predpis, ktorého zmyslom je charakterizovať uvedenú problematiku v kontexte vymedzenia prístupov a metód, opatrení a postupov v rámci prevencie a pri výskyte týchto sociálno-patologických javov a rizikového správania.

Spojená škola, J. Kráľa 39, Zlaté Moravce je škola, ktorá má nulovú toleranciu voči akejkoľvek forme násilia, ubližovania, zosmiešňovania, ponížovania a šikanovania v akejkoľvek forme voči žiakom, pedagógom a ostatným zamestnancom školy. Každý má plné právo na bezpečné prostredie a ochranu pred nebezpečenstvom v akejkoľvek podobe.

Čl. 1 ÚVODNÉ USTANOVENIA

1. Smernica upravuje základné znaky, formy a prejavy šikanovania detí a žiakov, možnosti preventívneho pôsobenia a spôsoby riešenia šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy a školského zariadenia v súlade s príslušnými ustanoveniami zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“), smernicou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej ako „MŠVVaŠ SR“) č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach (ďalej ako „Smernica č. 36/2018“), obsahovými štandardmi odborných činností v zariadeniach poradenstva a prevencie a v prostredí škôl s dôrazom na odbornú činnosť prevencie rizikového správania, ktoré boli schválené MŠVVaŠ SR dňa 24.08.2023 pod čísлом 2023/13787:1 – C1661 s účinnosťou od 01.09.2023 a Katalógom podporných opatrení so zameraním na podporné opatrenie „prevencia na podporu fyzického zdravia, duševného zdravia a prevenciu rizikového správania“ a podporné opatrenie „krízová intervencia“, ktoré boli schválené MŠVVaŠ SR pod číslom 2023/13957:1-C1661 s platnosťou od 01.09.2023.

2. Jednotlivé oblasti prevencie sociálno-patologických javov uvedené v tejto smernici v našej škole **zastrešujú školský koordinátor vo výchove a vzdelávaní – oblasť primárnej prevencie drogových závislostí a ďalších sociálno-patologických javov; školský koordinátor vo výchove a vzdelávaní – oblasť informatizácie a vzdelávania prostredníctvom IKT a výchovný poradca**, s ohľadom na stratégie a postupy uvedené v pokynoch na príslušný školský rok (Sprievodca školským rokom) zo strany MŠVVaŠ SR a podľa Smernice č. 36/2018. Jednotlivé formulácie a odporúčania tejto smernice sú spracované v podobe konkrétnych aktivít a dokumentov školy, ktoré v aplikačnej praxi reálne pomôžu preventívne pôsobiť voči rovesníckemu násiliu a šikanovaniu (vypracovaný **plán preventívnych aktivít** zameraný na problematiku prevencie a riešenia šikanovania a kyberšikanovania zo strany školských koordinátorov vo výchove a vzdelávaní). Ustanovenia tejto smernice o škole sa rovnako vzťahujú aj na školský klub detí.

3. Smernica reflektuje závery spracované v dokumente Akčný plán riešenia šikanovania v školách a školských zariadeniach pre roky 2022 – 2023, ktorý bol vypracovaný na základe Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2020 – 2024, oblasť Ľudské práva a občianska spoločnosť zo strany MŠVVaŠ SR s participáciou spolugestorov a oslovených partnerov.

4. Problematika šikany a kyberšikany z dôvodu nebezpečnosti a dosahu na zdravie a na život detí a žiakov je zo strany školy neustále monitorovaná, vyhodnocovaná, a to nielen ako dôsledok už vzniknutého problému, ale aj ako nástroj na riešenie a elimináciu rizík v budúcnosti a možnosti ich prevencie.

5. Cieľom školy je, aby sa z koncepčného aj aplikačného hľadiska prijímali také opatrenia na predchádzanie šikany a kyberšikany, ktoré prispievajú k zodpovednému a bezpečnému správaniu sa v online prostredí, rozvoju kritického myslenia a zabezpečia elimináciu rizík dôsledkov šikany a kyberšikany z hľadiska ich vplyvu na život a kultúru školy.

Čl. 2

CHARAKTERISTIKA ŠIKANOVANIA A KYBERŠIKANOVANIA

1. Definícia šikanovania

- a. Šikanovanie pochádza z francúzskeho slova *chicane*, ktoré v preklade v širšom zmysle slova znamená zlomyseľné obťažovanie.
- b. Šikanovaním sa rozumie správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastrasovanie iného žiaka alebo úmyselný, spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu účinne brániť. Toto konanie má charakter cieleného a opakovaného použitia slovného alebo fyzického násillia voči slabšiemu jednotlivcovi alebo skupine.
- c. Kyberšikanovaním (iné názvy: kyberšikana, kybernetická šikana, počítačová šikana, angl. cyberbullying) je druh šikany špecifický tým, že je realizovaný prostredníctvom informačných a komunikačných technológií, najčastejšie prostredníctvom internetu, mobilného telefónu, sociálnych sietí. Ide o úmyselné ohrozenie, zastrasovanie, prenasledovanie (cyberstalking) iného žiaka, zamestnanca školy; zosmiešňovanie, obťažovanie, vyhrážanie, vydieranie v komentároch pri zverejnených obrázkoch, textoch v príspevkoch na sociálnych sieťach, resp. iných komunikačných technológií (mobil, e-mail...); zasielanie obťažujúcich, urážlivých či útočných e-mailov a SMS, vytváranie dehonestujúcich stránok, blogov a vlogov, prípadne zverejňovanie audiovizuálnych záznamov (fotografií, videí) s cieľom poškodenia identity danej osoby; zverejňovanie súkromných, intímnych, upravovaných fotografií alebo videí bez súhlasu dotknutej osoby, rozposielanie videí s agresívnym alebo sexuálnym obsahom (happyslaping); šírenie nepravdivých informácií o žiakoch, zamestnancoch školy; krádež identity, vytváranie falošných profilov, skupín podporujúcich nenávisťné správanie za účelom uškodiť obeti.

2. Znaký a prejavy šikany a kyberšikany

- a. Šikanovanie sa od jednorazového konfliktu vyznačuje hlavnými znakmi, a to konkrétne: úmyslom, agresiou, opakovaním, nerovnováhou v pomere síl. V súvislosti s používaním sociálnych médií môže dôjsť k nevhodnému správaniu sa (kyberšikana) medzi deťmi mimo priameho vyučovania prostredníctvom e-mailov, textových správ a príspevkov na internete.
- b. Šikanovanie môže existovať v rôznych formách a podobách:
- priama forma:**
- fyzické (strkanie alebo udieranie),
 - verbálne (šírenie klebiet, ohováranie, urážky, vyhrážky, nadávky, posmech, zosmiešňovanie, príkazy agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzovanie vecí, zastrašovanie, vydieranie, zneužitie osobných údajov, fotografií, šírenie nepravdivých informácií),
- nepriama forma:**
- psychologické a emocionálne (alebo vylúčenie niekoho z rozhovoru alebo činnosti, prehliadanie, ignorovanie, zámerné vyčleňovanie z kolektívu alebo nedobrovoľné vystavovanie agresívnym situáciám).
- c. Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky:
- sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,
 - agresor vystupuje často anonymne,
 - útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
 - agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktorý informačno-komunikačné technológie umožňujú,
 - útoky sa šíria prostredníctvom internetu (online priestoru) podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
 - útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,
 - agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
 - útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
 - obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,
 - obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
 - zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu,
 - môže prebiehať výlučne vo virtuálnom prostredí, ale môže zasahovať v reálnom prostredí školy.

Čl. 3

PREVENCIA ŠIKANOVANIA A KYBERŠIKANOVANIA

1. Predpokladom akéhokoľvek efektívneho preventívneho prístupu k šikanovaniu a kyberšikanovaniu je neustále monitorovanie aktuálneho stavu, analýza javov a na základe relevantných údajov prijímanie opatrení, postupov, intervencií.

2. Škola v rámci plnenia ŠkVP a získavania vedomostí, zručností (spôsobilostí) a kompetencií žiakov pre oblasť prevencie šikanovania a agresívneho správania/kyberšikanovania osobitne dbá na to, aby žiak rozumel zásadám slušného správania; vedel, že nie je povolené ubližovať spolužiakom; vedel, ako sa správať v modelových nebezpečných situáciách; vedel, na koho sa môže obrátiť v prípade problémov so šikanovaním; vedel, ako sa má zachovať, keď zistí, že je niekomu ubližované, a dokázal využiť svoje vedomosti tak, aby spozoroval na svojom spolužiakovi, že je obeťou šikanovania; aby žiak mal k dispozícii kontakty na príslušné osoby v škole, ktoré mu môžu pomôcť pri riešení šikanovania a sporov so spolužiakmi; dokázal rozpoznať prejavy šikanovania v triede; vedel, ako môže ako kamarát či spolužiak pomôcť niekomu, kto je šikanovaný, a poznal hranice svojej roly; vedel, ako sa brániť proti ubližovaniu v online prostredí a kyberšikane; poznal trestnoprávne dôsledky agresívneho správania, šikanovania a iného rizikového správania; vedel rozpoznať to, či sa stal obeťou šikanovania; bol schopný rozpoznať prejavy šikanovania u seba aj v triede; aktívne spolupracoval pri vyšetrowaní šikanovania v triede (netajil informácie o dianí a vzťahoch v triede, nebol ochotný kryť agresora či viniť obeť atď.) a vedel vyhľadať odbornú pomoc v prípade problémov či ohrozenia šikanovaním.

3. Všetky preventívne aktivity musia zachytiť nielen výskyt šikanovania a kyberšikanovania, ale aj ich formy, pohlavné odlišnosti a sprievodné sociálne determinanty. Súčasťou týchto aktivít je aj nácvik zručností, aby deti vedeli, ako sa majú v prípade vystavenia sa šikanózneho správania zachovať, aby boli pripravené na reakciu, či už v prípade svedka zastat' sa obeť a informovať zodpovedné osoby, alebo v prípade obeť, aby bola pripravená sa ozvať a do istej miery sa aj sama brániť.

4. Prevencia zo strany školy je podporovaná vzdelávaním pedagogických zamestnancov v rámci plánu profesijného rozvoja s cieľom realizovať celostný prístup proti šikanovaniu a kyberšikanovaniu.

5. Výchovné programy prevencie zo strany školy sú zamerané na rozvoj sociálnych zručností a na prácu s agresivitou, resp. s hnevom s dôrazom na ich neustálu evalváciu. V rámci prevencie sa systematicky zvyšuje citlivosť a povedomie o šikanovaní a kyberšikanovaní prostredníctvom organizovania besied, diskusií či inštruktáží.

6. Problematika prevencie šikanovania a kyberšikanovania je integrálnou súčasťou kurikulárnych dokumentov školy (ŠkVP, UO).

7. Riaditeľka školy, školskí koordinátori vo výchove a vzdelávaní a triedni učitelia raz za pol roka (na triednych aktívoch) informujú zákonných zástupcov o preventívnych činnostiach školy. Pri realizácii preventívnych činností školy sa pravidelne vyhodnocuje efektivita týchto činností. Za efektívnu stratégiu v príslušnej oblasti sa nepovažujú jednorazové činnosti, kultúrne podujatia, moralizovanie a zastrasovanie.

8. Riaditeľka školy zodpovedá za systémové aktivity a stratégie školy v oblasti prevencie šikanovania, a to najmä tým, že:

- a. vytvára pozitívne prostredie v škole – monitorovanie rizikových miest v škole a okolí, identifikuje a spracováva rizikové situácie (napr. nový žiak, inakosť žiaka, atď.),

- monitoruje sociálnu klímu, zabezpečuje dostatočnú informovanosť napr. kontakty na pomoc, linky pomoci, schránky dôvery, siete spolupracujúcich subjektov,
- b. podporuje prosociálne správanie a vzťahy detí, scitlivovanie detí aj pedagógov voči násiliu v triede,
 - c. určuje v školskom poriadku pravidlá správania sa vrátane sankcií za ich porušovanie a používania informačno-komunikačných technológií (mobilných telefónov, tabletov, počítačov a iných komunikačných technológií) v priestoroch školy,
 - d. zabezpečuje v súlade s pracovným poriadkom zvýšený dozor pedagogických zamestnancov a ďalších zamestnancov pred začiatkom školského vyučovania a pri všetkých činnostiach organizovaných školou, počas prestávok a podľa potreby aj po skončení školského vyučovania, najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo jestvuje dôvodné riziko, že by k nemu mohlo dochádzať (šatne),
 - e. zabezpečuje zverejnenie kontaktných údajov inštitúcií zameraných na krízovú intervenciu, riešenie a prevenciu šikanovania (na webovom sídle školy, nástenka z linkami pomoci pri zadnom vchode do školy),
 - f. v podrobnostiach určuje v interných dokumentoch školy (pracovný poriadok, školský poriadok) práva a povinnosti dotknutých osôb,
 - g. zabezpečuje a prostredníctvom plánu profesijného rozvoja aj podporuje vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie a riešenia šikanovania a kyberšikanovania,
 - h. plánuje preventívne aktivity a programy v spolupráci s odbornými zamestnancami CPP Zlaté Moravce, preventistami z Policajného zboru SR, s mestskou políciou ZM, sociálnoprávnou ochranou detí a sociálnou kuratelou v Zlatých Moravciach (SPODaSK), a využíva ponuku iných subjektov,
 - i. zapája do prevencie šikanovania radu školy, radu rodičov a zriaďovateľa,
 - j. vopred preverí navrhované preventívne aktivity s cieľom predísť nežiaducemu vplyvu neodborných činností, ako aj škodlivému vplyvu kultov, siekt či extrémistických organizácií na žiakov,
 - k. vypracováva plán krízovej intervencie v škole.
9. V rámci prevencie škola venuje pozornosť programu rodičovských intervencií, ktoré sa zameriavajú na úlohu rodičov pri zmiernení pravdepodobnosti zapojenia ich detí do šikanovania a kyberšikanovania.
10. Pri realizácii preventívnych aktivít sa nevyžaduje informovaný súhlas zástupcu vo vzťahu k účasti žiaka na týchto aktivitách. Informačná povinnosť zo strany školy vo vzťahu k zákonným zástupcom týmto nie je dotknutá.
11. O obsahu odbornej činnosti, ktorou je prevencia uskutočňovaná v škole, zariadenie poradenstva a prevencie vopred informuje zákonného zástupcu alebo zástupcu zariadenia prostredníctvom webového sídla školy.

Čl. 4

PRÍSTUPY A METÓDY PRI VÝSKYTE ŠIKANOVANIA A KYBERŠIKANOVANIA

1. Pedagogický zamestnanec je povinný chrániť a rešpektovať práva žiaka a jeho zákonného zástupcu a správať sa v súlade s Etickým kódexom pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov.

2. Vo vzťahu k obeti bude v prípade potreby škola odporúčať rodičovi alebo inej fyzickej osobe, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu (zákonný zástupca), vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť. Škola zabezpečí skupinový intervenčný program v spolupráci s centrom poradenstva a prevencie a zaistí bezpečie obeť.

3. Vo vzťahu k agresorovi, jeho rodičom a zákonným zástupcom škola bude komunikovať odporúčanie vyhľadať odbornú starostlivosť centra poradenstva a prevencie, v prípade potreby preloží agresora do inej triedy, ak je agresor schopný stále ohrozovať svoje okolie a uloží opatrenia vo výchove podľa § 58 ods. 2 a 3 školského zákona – **ochranné opatrenie**, ktorým je okamžité vylúčenie žiaka z výchovy a vzdelávania, umiestnením žiaka do samostatnej miestnosti za prítomnosti pedagogického zamestnanca. Riaditeľka školy v tomto prípade bezodkladne privolá zákonného zástupcu, zdravotnú pomoc, policajný zbor alebo odborného zamestnanca zariadenia poradenstva a prevencie..

4. Pedagogický zamestnanec je povinný šikanovanie alebo podozrenie zo šikanovania medzi žiakmi bezodkladne riešiť a každej jeho obeť bezodkladne poskytnúť pomoc a podporu. **Porušenie tejto povinnosti je vážnym porušením pracovného poriadku školy.**

5. Pedagogický zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný najmä za trestný čin:

- a. neprekazenia trestného činu,
- b. neoznámenia trestného činu,
- c. ublíženia na zdraví.

Čl. 5

OPATRENIA A POSTUPY PRI VÝSKYTE ŠIKANOVANIA A KYBERŠIKANOVANIA

1. Zákonní zástupcovia šikanovaného dieťaťa by nemali oslovovať priamo agresora alebo jeho zákonných zástupcov. Ich povinnosťou je obrátiť sa na školu, pretože za riešenie a prevenciu šikanovania a kyberšikanovania v školskom prostredí zodpovedá škola.

2. V škole je potrebné kontaktovať ako prvého triedneho učiteľa, spísať zápis s informáciami, ktoré sa oznamovateľ dozvedel od dieťaťa. Učiteľ je povinný oznámenie o podozrení na šikanu prijať a všetko ohlásiť vedeniu školy.

3. Po oznámení situácie riaditeľka školy zostavuje **školský intervenčný tím** zo zamestnancov školy, ktorý tvorí:

- školský koordinátor vo výchove a vzdelávaní – oblasť primárnej prevencie drogových závislostí a ďalších sociálno-patologických javov: **Mgr. Šramková**
- školský koordinátor vo výchove a vzdelávaní – oblasť informatizácie a vzdelávania prostredníctvom IKT: **Mgr. Lukáčová**
- výchovný poradca: **Mgr. Zvolenská**

Školský intervenčný tím (ŠIT) navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania.

4. Riaditeľka školy a ŠIT podľa Smernice č. 36/2018 pri zisťovaní a preverovaní šikanovania najmä:

- a. zabezpečí bezodkladnú pomoc obetiam a ochranu obetí,
- b. zabezpečí dozor v triede, kde sa preveruje šikanovanie,
- c. vykonáva opatrenia na zabránenie novej krivej výpovede agresora jeho izoláciou počas preverovania šikanovania,
- d. preveruje šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,
- e. zabezpečí, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom,
- f. zabezpečí zistenie vhodných svedkov a uskutočnenie individuálnych rozhovorov alebo konfrontačných rozhovorov so svedkami,
- g. uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci so školským koordinátorom vo výchove a vzdelávaní – oblasť informatizácie a vzdelávania prostredníctvom IKT,
- h. snaží sa zistiť skutočnú príčinu narušených vzťahov medzi žiakmi, ktoré vedú k šikane alebo kyberšikane,
- i. kontaktuje vo vzťahu k obeť, agresorovi a svedkovi šikanovania zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa, zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu a zariadenie SPODaSK, v ktorom je žiak umiestnený,
- j. kontaktuje Centrum poradenstva a prevencie Zlaté Moravce,
- k. zabezpečí použitie anonymnej dotazníkovej metódy,
- l. vedie písomné záznamy o riešení jednotlivých prípadov šikanovania, **pri rozhovoroch zabezpečí prítomnosť najmenej dvoch pedagogických zamestnancov,**
- m. ohlasuje príslušným útvarom Policajného zboru podozrenie na spáchanie priestupku alebo trestného činu. V prípade podozrenia zo spáchania trestného činu sa uvedené ohlasuje orgánom činným v trestnom konaní, t. j. polícii alebo prokuratúre a SPODaSK. V prípade podozrenia zo spáchania priestupku proti občianskemu spolunažívaniu a priestupku proti majetku sa uvedené oznamuje Okresnému úradu Zlaté Moravce, odboru všeobecnej vnútornej správy.
- n. preloží agresora do inej triedy, ak je agresor schopný stále ohrozovať svoje okolie.

5. V prípade, že dôjde ku kyberšikanovaniu a pri podozrení, že dieťa šikanuje spolužiak alebo kyberšikana prebieha v priestoroch školy, pedagogický zamestnanec školy nad rámec postupu uvedeného v čl. 5 ods. 4 tejto smernice uplatní nasledovné postupy:

- a. dieťaťu sa bezodkladne s porozumením vysvetlí, že nesmie komunikovať s agresorom, má obmedziť agresorovi prístup a oznámi to svojmu triednemu učiteľovi,
- b. odporúča sa uložiť, vytlačiť alebo uschovať si e-maily, SMS alebo správy od agresora alebo webovej stránky, ktoré agresor vytvoril. Všetko slúži ako dôkazový materiál,
- c. pokúsiť sa identifikovať, kto je agresorom (pokiaľ napríklad uvádza svoje osobné údaje),
- d. kontaktovať poskytovateľa serveru, z ktorého agresor šikanuje a požiadať ho, aby útočníkovi zamedzil prístup – odporúča sa doložiť nevhodné správanie dôkazovým materiálom, pokiaľ je k dispozícii.

6. Uložiť opatrenia vo výchove podľa § 58 ods. 2 a 3 školského zákona alebo zníženu známku zo správania v súlade s čl. 5.3 a 5.4 Školského poriadku ŠZŠ - **Hrubé porušenie ŠP v bodoch c, e, j, ktoré vedie k udeleniu zníženej známky zo správania na stupeň 4.**

7. Všetky skutočnosti, informácie získané vyšetrením incidentu a po vyšetrení sú dôverné.

Čl. 6 SPOLUPRÁCA ŠKOLY S ORGÁNMI ČINNÝMI V TRESTNOM KONANÍ, ORGÁNOM SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY A ĎALŠÍMI AKTÉRMÍ

1. Riaditeľka školy je povinná oznámiť orgánom činným v trestnom konaní podozrenie, že žiak sa dopustil šikanovania, spáchania trestného činu uvedeného v čl. 2 ods. 7 alebo opakovane páchal priestupky uvedené v čl. 2 ods. 8 Smernice č. 36/2018 v súvislosti so šikanovaním.

2. Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný najmä za **trestný čin**: ublíženia na zdraví, obmedzovania osobnej slobody, lúpeže, vydierania, hrubého nátlaku, nátlaku, porušovania domovej slobody, sexuálneho násillia, sexuálneho zneužívania, krádeže, neoprávneného užívania cudzej veci, poškodzovania cudzej veci, nebezpečného vyhrážania sa, nebezpečného prenasledovania, nebezpečného elektronického obťažovania, výroby, rozširovania, prechovávanía detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení, ohováranie. V Trestnom zákone je zároveň zavedená osobitná skutková podstata trestného činu kybernetickej šikany, a to pod označením „nebezpečné elektronické obťažovanie“ (§ 360b zákona č. 236/2021 Z. z., ktorým sa doplňa Trestný zákon SR).

3. Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku, nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.

4. Riaditeľka školy je povinná orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately oznámiť podozrenie zo šikanovania alebo spáchania trestného činu a priestupku, skutočnosti, ktoré ohrozujú obeť, agresora alebo svedkov a opatrenia, ktoré prijala podľa článku 4 alebo článku 5 Smernice č. 36/2018.

5. Na základe § 7 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z. z.“) je **každý povinný upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na porušovanie práv dieťaťa**. V súlade s § 8 a § 9 zákona č. 305/2005 Z. z. má dieťa aj rodič právo požiadať o pomoc orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, iný štátny orgán, ktorý je príslušný chrániť práva a právom chránené záujmy dieťaťa, obec (zriaďovateľ), školu a školské zariadenia. Všetky orgány sú povinné poskytnúť dieťaťu pomoc, vykonať opatrenia na zabezpečenie jeho práv a právom chránených záujmov.

6. Pri podozrení na šikanovanie žiaka spolupracujú riaditeľka školy, ŠIT a ďalší pedagogickí zamestnanci s rodinou obeť a s rodinou agresora.

7. Pedagogickí zamestnanci dbajú pri rozhovore so zákonným zástupcom obeť, agresora alebo svedka najmä na zachovanie dôvernosti informácií.

8. Riaditeľka školy môže odporučiť zákonným zástupcom agresora a osobám, ktoré sa osobne starajú o dieťa, alebo zariadeniu, v ktorom je dieťa umiestnené na základe rozhodnutia súdu, prostredníctvom žiadosti umiestniť agresora na dobrovoľný diagnostický pobyt do diagnostického centra alebo do liečebno-výchovného sanatória. Zároveň upozorní tieto osoby na skutočnosť, že do týchto špeciálnych výchovných zariadení môže byť dieťa prijaté aj na základe neodkladného opatrenia súdu alebo rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia.

9. O každom úkone realizovanom podľa čl. 6 tejto smernice riaditeľka školy alebo osoba poverená riaditeľkou školy vyhotovuje **zápis**, z ktorého po jednom vyhotovení poskytne každej zo zúčastnených osôb. **Pri rozhovoroch v rámci preverovania a zisťovania šikanovania sa vyžaduje prítomnosť najmenej dvoch zamestnancov z kategórie pedagogických zamestnancov.**

10. Škola má povinnosť **vyhotoviť zápis o úkonoch riešenia šikanovania**, ktorý musí poskytnúť všetkým zúčastneným osobám. Tento zápis v prípade, že chce zákonný zástupca podať sťažnosť, môže odstúpiť ako dôkazový materiál príslušnému školskému inšpekčnému centru.

11. Každý má právo obrátiť sa na Úrad komisára pre deti vo veci porušovania práv dieťaťa alebo ohrozovania práv dieťaťa. Komisár pre deti posudzuje aj podnety v oblasti šikany a kyberšikany.

Čl. 7 ZODPOVEDNOSŤ ŠKOLY

1. Škola zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a v čase konania podujatí organizovaných školou v súlade so školským zákonom, Dohovorom o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy a školského poriadku.

2. Za plnenie povinností vyplývajúcich z čl. 7 ods. 1 tejto smernice zodpovedajú všetci pedagogickí zamestnanci školy v rámci realizácie výchovno-vzdelávacieho procesu, výkonu dozoru nad bezpečnosťou a ochranou zdravia žiakov pred začiatkom školského vyučovania, počas prestávok a všetkých činností organizovaných základnou školou a podľa potreby aj po skončení školského vyučovania.

3. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania a počas výkonu dozoru spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad (príslušný pedagogický zamestnanec), nepreukáže, že náležitý dohľad zanedbal (§ 422 zákona č. 40/1964 Zb. – Občiansky zákonník).

4. V prípade, že náležitý dohľad nebol zanedbaný a príslušný zamestnanec vykonávajúci dohľad preukáže spôsobenie škody žiakovi (poškodený), za škodu spôsobenú neplnoletým žiakom zodpovedá zákonný zástupca žiaka.

Čl. 8 ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

1. Riaditeľka školy preukázateľne oboznámi každého pedagogického zamestnanca s touto smernicou, o čom sa vyhotoví písomný záznam, ktorý je súčasťou smernice.

2. S obsahom tejto smernice triedni učitelia oboznámia aj žiakov a zákonných zástupcov žiakov.

3. Školský koordinátor vo výchove a vzdelávaní, ktorý vykonáva špecializované činnosti v oblasti koordinácie primárnej prevencie drogových závislostí a ďalších sociálno-patologických javov, zapracuje princípy tejto smernice do svojho plánu práce.

4. Na webovej stránke školy bude zverejnený kontaktný formulár pre každého, aby mohol kedykoľvek anonymne, resp. neanonymne nahlásiť podozrenie na šikanu žiakov školy. Na webovej stránke školy a na mieste verejne prístupnom v škole budú zverejnené kontaktné údaje inštitúcií, ktoré sa prevenciou a riešením šikanovania zaoberajú.

5. Každý pedagogický zamestnanec zodpovedá za dodržiavanie pravidiel a princípov vyplývajúcich z tejto smernice. Nedodržanie povinností, zásad a pravidiel uvedených v tejto smernici bude považované za porušenie pracovnej disciplíny s možnosťou vyvodenia pracovnoprávných dôsledkov.

6. Výtlačok smernice je k dispozícii v zborovni školy a smernica je zverejnená aj na webovom sídle školy. V budove školy sú umiestnené dve schránky na vhadzovanie podnetov na šikanu.

7. Smernica bola prerokovaná na zasadnutí PR rady dňa 15.04.2024 a nadobúda platnosť a účinnosť dňom jej vydania a podpísania riaditeľkou školy 15.04.2024.

Vypracovala: Mgr. Martina Belicová ZRŠ

V Zlatých Moravciach, 15.04.2024

.....
Mgr. Lucia Farkašová
riaditeľka školy

Prílohy

Plán krízovej intervencie v škole

Riaditeľka školy vydáva **Plán krízovej intervencie v škole** z dôvodu celospoločenskej potreby a potreby školskej praxe, v ktorej dochádza aj ku neočakávaným, často tragickým udalostiam a situáciám, ktoré si vyžadujú rýchle a adekvátne reakcie.

Cieľom Plánu krízovej intervencie v škole je poskytnúť pedagogickým a ostatným zamestnancom školy informácie o tom, ako reagovať a konať počas krízy a po nej.

Kríza je akútna reakcia na veľký stres, ktorý zasiahnutí nemajú pod kontrolou, strácajú kontakt so sebou a s realitou. Stres, napätie vtedy znemožnia bežné fungovanie človeka, presahujú jeho kapacitu a schopnosti náročnú situáciu zvládnuť. Ľudia zasiahnutí krízovou situáciou sú dočasne dezorientovaní, musia nájsť zdroje, aby sa zorientovali.

Krízová udalosť je akákoľvek udalosť, alebo sekvencia udalostí, ktorá prekoná bežné zvládacie mechanizmy jednotlivca. Niektoré vybrané krízové udalosti majú charakter *špecifickej krízovej situácie*. Sú to udalosti:

- s obzvlášť závažným dopadom na školskú komunitu a spoločnosť;
- s potenciálom polarizovať spoločnosť;
- s väčším počtom mŕtvych a zranených;
- s históriou riešenia tráum a strát v školskej komunite v poslednom roku;
- s väčším počtom zasiahnutých (trieda, celá škola);
- s obzvlášť zraniteľnou alebo traumatizovanou populáciou v školskej komunite;
- udalosť vysoko sledovaná médiami.

Krízové situácie spojené s **násilím v škole**, zahŕňajú najmä rizikové správanie, ktoré je vyvolané krízovou situáciou, ktorá prichádza z:

- **vnútorného prostredia** – riešenie konfliktov neadekvátnym spôsobom, najmä šikana, kybešikana, vandalizmus a iné, útok na školu zo strany žiakov, prípadne zo strany pedagógov,
- **vonkajšieho prostredia** - riešenie konfliktov neadekvátnym spôsobom, násilie osobou, ktorá navštívila školu – obvykle rodič žiaka, násilie spôsobené osobou/osobami, ktoré vnikli do školy alebo jej okolia a ohrozujú školu násilím alebo inými prostriedkami, ktoré môžu ohroziť žiakov, pedagógov a ďalších pracovníkov školy.

Plán sa však týka aj situácií, keď sa v škole stane žiakovi alebo pracovníkovi školy, že:

- utrpí alebo spôsobí ťažké zranenie, smrť, či zážitok ohrozenia života alebo zdravia (úraz, choroba, sebevražda, vražda),
- trpí ťažkou chorobou alebo následkami úrazu,
- ich spolužiak alebo kolega je hľadaný, nezvestný....

Krízová intervencia predstavuje podpornú sieť opatrení zameraných na stabilizáciu jednotlivca/skupiny, prinavrátenie pocitu bezpečia a posilnenie vlastných kompetencií v práci

s emóciami, so zvládacími stratégiami, redukciu stresu a nastavenie ďalších opatrení po krízovej udalosti.

Plán krízovej intervencie v Spojenej škole, J. Kráľa 39 Zlaté Moravce			
	Zodpovednosť	Popis činnosti, intervencie	Kontakty, postupy, výsledky
1	Všetci zamestnanci školy	Bezprostredne po krízovej udalosti zaisťujú bezpečie pre seba a pre druhých. Pokúsia sa upokojiť najprv seba samých.	112 – Integrovaný záchranný systém 150 – Hasičský a záchranný zbor 155 - Rýchla lekárska pomoc 158 - Polícia
		Do príchodu záchranných zložiek, polície, hasičov, poskytujú prvú predlekársku pomoc. Snažia sa dostať zasiahnuté deti alebo žiakov a personál do bezpečia.	
		Pokiaľ riziko ohrozenia pominulo, poskytujú zasiahnutým základnú psychologickú prvú pomoc.	
		Snažia sa vytvoriť bezpečný priestor.	Ponúknu čaj, deku, fyzický kontakt na sociálne neutrálne časti tela – plecia, stred chrbta na podporu.
		Tí, ktorí neboli zasiahnutí, nie sú zranení, aktívne pomáhajú pri starostlivosti o svedkov aj o ostatných aktérov udalostí. Posadia sa k nim, ponúknu svoju prítomnosť, fyzický kontakt podľa potrieb zasiahnutého (najmä mladšie deti a žiaci), ak je nevyhnutný.	
		Pedagogickí zamestnanci (PZ) skontrolujú a vytvoria zoznam prítomných detí a žiakov v triede. Zástupkyne riaditeľky školy vytvoria zoznam prítomných zamestnancov školy.	Zoznamy prítomných detí, žiakov, zamestnancov
		Bezpečie v škole vytvárajú PZ štruktúrou a režimom dňa, prítomnosťou stabilných dospelých (v ideálnom prípade nezasiahnutých), jasnou komunikáciou o tom, čo sa stalo a čo bude nasledovať.	
Vedenie školy opakovane ubezpečuje školskú komunitu (kolegov, deti, žiakov), že je v bezpečí a ďalšie riziko nehrozí. Členovia školskej komunity sa navzájom povzbudzujú.			
2	Zamestnanci školy	Podporujú vzájomnú informovanosť.	Nepodporovať a nešíriť neoverené verzie a vlastné interpretácie udalostí. Nikoho neobviňovať z udalostí.
		Vedenie školy zisťuje, overuje a posúva informácie. Je prirodzenou ľudskou potrebou pochopiť, čo sa stalo. Ak majú ľudia nedostatok informácií, môžu prežívať veľkú úzkosť, majú tendencie dopĺňať si chýbajúce informácie podľa vlastnej fantázie, pričom doplnený obsah môže byť traumatizujúcejší, ako realita.	
		Preto vedenie školy v súčinnosti s intervenčným tímom informuje o tom, čo sa stalo, kedy a kto je zasiahnutý, čo sa bude diať ďalej.	
		Riaditeľka školy informuje zamestnancov školy, rodinu zasiahnutého dieťaťa/ žiaka, zriaďovateľa, deti a žiakov školy, podľa potreby políciu.	

Smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

		Nepriaznivé správy, nehody, zranenia a úmrtie rodine (či iným dotknutým osobám) oznamuje polícia, lekár, člen záchranného tímu ideálne v spolupráci s riaditeľkou školy.	
		Školská komunita môže bezprostredne po udalosti, alebo v prvý deň po udalosti využiť podporu policajných psychológov, alebo psychosociálneho tímu.	
		PZ počítajú s tým, že polícia začne vyšetrovanie udalostí a bude nutné zabezpečiť prítomnosť dospelých počas výsluchu maloletých.	Ak si to bude daná udalosť vyžadovať.
		Bezprostredne zasiahnuté deti a žiakov o udalosti informuje triedny učiteľ spolu s povereným PZ osobne.	
3	Riaditeľka školy	Bezodkladne kontaktuje CPP Zlaté Moravce osobne/telefonicky a zároveň e-mailom, požiada o krízovú intervenciu.	CPP A. Kmeťa 6, Zlaté Moravce 953 01 Pevná linka: 037/642 12 03 Mobil: 0911 215 751 e-mail: <u>cppzlatemoravce@gmail.com</u>
		CPP vytvorí z odborných zamestnancov vyškolených v krízovej intervencii krízový intervenčný tím (KIT). Vedúci tímu navštívi školu a zisťuje potreby zasiahnutej školy a dopad udalosti na školskú komunitu.	
		Vedenie školy v spolupráci s KIT vytvára emočne neutrálny naratív (založený na dostupných a overených faktoch) o tom, čo sa stalo a kto je zasiahnutý.	
4	Vedúci krízového intervenčného tímu (KIT) spolu s vedením školy	Koordinuje aktivity v škole, ako aj pôsobenie KIT.	
		Realizácia nasledujúcich aktivít krízového plánu závisí od rozsahu mimoriadnej udalosti. Rozsah a spôsob realizácie najprv vedenie školy skonzultuje s KIT.	
		Spolu s KIT zvolá vedenie školy koordinačné stretnutie pre všetkých zamestnancov školy. oboznámi zamestnancov školy s oficiálnym naratívom, čo o udalosti škola vie, čo sa stalo, aký má udalosť dopad na školu. Tento naratív následne prinášajú PZ do tried a oboznamujú s ním žiakov. Vedenie školy spolu s KIT rozdelí roly, úlohy a zodpovednosti, vytvorí zoznam úloh a priradí k nim zodpovednú osobu, nastaví plán na aktuálny deň.	Zoznam úloh so stanovením zodpovednosti. Plán na aktuálny deň.
		KIT požiada učiteľov, aby navrhli, kto ešte, okrem zasiahnutých, bude potrebovať krízovú intervenciu.	
		KIT stabilizuje zamestnancov školy, aby boli schopní pokračovať vo svojej práci a mohli deťom/žiakom pomôcť s emocionálnou reguláciou a stabilizáciou. Stabilizovaní PZ predstavujú vzor,	

Smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

		ako sa môžu aj žiaci upokojiť a zvládnuť náročnú situáciu.	
		Vedenie školy zdôrazňuje dôležitosť pokračovania školskej rutiny, ktorá vytvára bezpečie a predvídateľnosť.	
5	Stabilizovaní pedagogickí zamestnanci	Sa vrátia do tried a umožnia deťom/žiakom hovoriť o tom, čo sa stalo. Neotvárajú tému, ak deti/žiaci o udalosti nevedia, a/alebo sa ich netýka.	
		Vytvárajú žiakom bezpečný priestor, v ktorom zdôraznia, že sú už všetci v bezpečí a nebezpečenstvo pominulo. Umožnia deťom a žiakom vyjadriť emócie.	
		Sú autentickí vo svojich vyjadreniach. Sú nositeľmi nádeje, ale nebagatelizujú udalosť, ani neposkytujú falošnú útechu.	„Aj ja som sa zľakla, aj ja som teraz smutný...“
		Ak žiaci už nechcú o udalosti hovoriť, sú unavení alebo preťažení, pedagógovia pokračujú vo vyučovaní.	
		Vedenie školy koordinuje spoluprácu a súčinnosť s KIT, rieši priebežne potreby zúčastnených a dopad udalosti na školskú komunitu	
6	Riaditeľka školy	Spolu s KIT v prípade potreby vytvára a zverejní tlačovú správu.	Tlačová správa
		Riaditeľka školy poverí jedného zamestnanca (ak to neurobí sama), ktorý jediný je oprávnený poskytovať informácie o dianí v škole - ZRŠ.	
		Riaditeľka oboznámi deti, žiakov aj zamestnancov školy, že z dôvodu ochrany osobných údajov nie sú oprávnení poskytovať médiám fotografie, ani akékoľvek informácie o zasiahnutých.	
		Informuje zamestnancov aj žiakov, že vystavením zasiahnutých médiám, sa zvyšuje riziko vzniku posttraumatickej stresovej poruchy až 2,5 násobne.	
7	Krízový intervenčný tím (KIT)	Poskytuje krízovú intervenciu (spravidla 36 - 48 hod. od krízovej udalosti).	
		KIT nastupuje do tried a poskytuje triedam krízovú intervenciu.	
		KIT spolu s vedením školy sledujú vývoj potrieb, síl a zdrojov školskej komunity. Priebežne riešia rozdielnosť potrieb a konflikty. Zadáva úlohy a poverí zamestnanca školy, aby celú udalosť dokumentoval a zaznamenával, čo sa v škole deje a čo škola potrebuje.	Úlohy pre PZ. Podrobná dokumentácia udalosti.
		V prípade potreby riaditeľka školy vystrieda vyčerpaných zamestnancov inými zamestnancami.	
		Vedenie školy prostredníctvom triednych učiteľov komunikuje so zákonnými zástupcami dieťaťa alebo žiaka.	

Smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

		Riaditeľka školy v spolupráci s KIT vytvorí list/e-mail pre zákonných zástupcov, kde vyjadrí ľútosť nad udalosťou, emocionálne neutrálne pomenuje, čo sa stalo, aké reakcie detí a žiakov možno očakávať a akým spôsobom môžu svoje deti podporiť. Naznačí ďalšie kroky školy.	List, alebo e-mail zákonným zástupcom.
		Riaditeľka školy informuje zákonných zástupcov zasiahnutého dieťa/žiaka, že z dôvodu mimoriadnej udalosti a jej dopadu na školskú komunitu budú v nasledujúcich dňoch pre deti a žiakov prebiehať v škole krízové intervencie. Prostredníctvom dôveryhodnej kontaktnej osoby – terénni sociálni pracovníci ZM, poskytnú zákonným zástupcom aj ďalšie bližšie informácie.	
		Škola požiada zákonných zástupcov, aby umožnili svojim deťom zúčastniť sa krízovej intervencie. Zasiahnutej rodine vyjadrí osobnú účasť a pre deti zasiahnutej rodiny sprostredkuje individuálnu krízovú intervenciu mimo školy.	Klinický psychológ ZM Mgr. František Antal 037/ 6421 595
		Riaditeľka školy oznámi čas a link pre stretnutie zákonných zástupcov detí/žiakov školy so psychológmi osobne v priestoroch školy. Priloží kontakty na organizácie, ktoré poskytujú individuálnu krízovú intervenciu, alebo zdravotnú starostlivosť.	Trauma terapeut ZM EMDR Mgr. Gabriela Nehézová 0904 278 698
		Účasť detí a žiakov na krízovej intervencii je dobrovoľná. Zákonní zástupcovia sú dopredu informovaní osobne, listom, telefonicky o tom, kto bude so žiakmi pracovať a poskytovať krízovú intervenciu. Nie je potrebné, aby zákonný zástupca dal súhlas s krízovou intervenciou.	Linka detskej istoty 116 111 Linka detskej dôvery 055/234 72 72 Linka Nezábudka 0800 800 566
		KIT na konci každého dňa informuje vedenie školy aj PZ, čo sa v ten deň stalo, navrhne plány na ďalší deň, ocení spoluprácu celej komunity, upozorní na deti a žiakov, ktorí potrebujú zvýšený dohľad a starostlivosť.	
		KIT spolu s triednym učiteľom opakovane skontroluje, ktoré z detí/žiakov boli neprítomní a nastaví plán na dni po ich návrate. Realizuje pre zamestnancov školy reflexiu dňa a manažment stresu. Poskytuje spätnú väzbu a poradenstvo pre zákonných zástupcov detí/žiakov školy cez spoločné stretnutie osobne, do dvoch dní od realizácie intervencií v triedach.	
8	Vedenie školy so zamestnancami školy	Vyhodnocuje a uzatvára udalosť. Na začiatku denne, neskôr po týždni, po mesiaci, po pol roku, po roku. Vyhodnocuje, čo v škole urobili, čo sa podarilo, čo nie, čo je nutné zmeniť, čo škola	

Smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

		plánuje, na čo sa pripraviť. PodĎakuje kolegom, vysloví uznanie.	
		Prvý mesiac po udalosti vyplňajú učitelia skriningový dotazník najviac zasiahnutých detí/žakov, ktorý odovzdajú na vyhodnotenie CPP Zlaté Moravce. CPP následne vyhodnotí, s ktorými deťmi/žiakmi bude pracovať, kto bude potrebovať ďalšiu intervenciu v CPP, psychiatrické vyšetrenie, trauma terapiu.	
		Triedni učitelia úzko spolupracujú so zákonnými zástupcami pri podpore ich detí. Školskí koordinátori a výchovný poradca monitorujú správanie žakov, OZ CPP ZM realizujú skupinové preventívne aktivity pre podporu zvládacích stratégií detí/žakov, podporu odolnosti a dobrú integráciu udalosti do každodenného života. Spolu s vyhodnocovaním školská komunita zároveň udalosť uzatvára.	
9	Školská komunita	Integruje udalosť do každodenného života. Vedenie školy, školskí koordinátori a výchovný poradca si všimajú adaptáciu detí, žakov a zamestnancov školy na požiadavky každodenného života, identifikujú jednotlivcov s problémami v adaptácii a s rizikom komplikovaného trúčhlenia, resp. závažným duševným ochorením. Zároveň pripravujú rozlúčky, rituály, výročia, sviatky.	

Podrobné informácie ako postupovať v prípade mimoriadnej situácie v škole sú uvedené v materiály: **„Krizové situácie v školách a špeciálnych výchovných zariadeniach počas mimoriadnych udalostí“** - (Sprievodný materiál k podpornému opatreniu); <https://podporneopatrenia.minedu.sk/data/att/27421.pdf>, [cit. dňa 15.03.2024]